

Medlemstidning

DBW:s Botaniska Trädgårds Vänner

Nr 1 * 2018

Medlemstidning DBW:s Botaniska Trädgårds Vänförening
Nr 2 2017 Årgång 7
ISSN 2001-1784
Redaktör:
Ann-Britt Magnusson
annmag@telia.com
Ansvarig utgivare:
Wiveka Schwartz
wiveka.schwartz@hotmail.se

Omslagsbild: Hantverksutställning i Bläse
Foto: Karin Zander
Baksida: Echinacea purpurea virgin
Foto: Karin Zander
Hemsida: http://vanner.visbybotan.se

Texter
Ann-Britt Magnusson
Karin Zander
Carina Johansson
Wiveka Schwartz

Bilder
Ann-Britt Magnusson
Carina Johansson
Karin Zander
Solveig Artsman
Tommy Söderlund

Tack till alla!

Innehåll:

Redaktören 3
Ordföranden har ordet 4
Kallelse till årsmöte 5
Botan - en del av världsarvet..... 6
Bildutställning 7
Sommarresan 8
Berättelser om Botan 12
Soppkpkning 14
Tipspromenad 16
Litterär festival 18

MEDLEM 2018

Så här fortsätter Du att vara eller bli medlem:
Genom att betala in medlemsavgiften (150:- för enskilda personer och 500:- för organisationer) på **bg 789-0122 fortsätter Du att vara** medlem i Botans Vänförening.

Du som vill bli medlem betalar på samma sätt.

Glöm inte att skriva Ditt **namn och adress** på inbetalningskortet eller som meddelande om Du gör en internetbetalning! Ange gärna även **e-post-adress.**
Om vi inte kan identifiera inbetalningen kan Du komma att strykas från medlemslistan.
Om det är en organisation som betalar behövs namnet på **kontaktpersonen också.**

VÄLKOMMEN!

2017
nyss ett gånget år.

Sommaren var varm och torr, vi hade vattningsförbud från april och framåt. Detta gjorde ingen trädgårdsägare glad, men vi var tvungna att prioritera vattnet till hushållen.
Inte ens om man har egen brunn kan man slösa med vattnet, vi har alla samma grundvatten och nivåerna på detta var alarmerande låga.

Botaniska trädgården har som tur är möjlighet att få vatten dels genom egen brunn, men även från spillvatten som annars skulle ha runnit ut direkt i havet.

Läs gärna ordförandens ord, om sommarresan och annat som hänt i trädgården och föreningen!

Ann-Britt Magnusson
redaktör

Alla våra arrangemang sker i samarbete med Vuxenskolan.

Väl använda sekatörer hos Åke Broberg i Kappelshamn.
Foto: Karin Zander

Ordföranden har ordet

I Botans vänföreningar är vi två som delar på ordförandeskapet. Vi brukar skämta om att vi är moderna och det är ju också väldigt trevligt att hjälpas åt. Det föll på min lott att skriva dessa inledande rader. Wiveka Schwartz möter ni i hennes text om soppkoket i Botan, en av de återkommande höjdpunkterna för oss i vänföreningen. Alltid på Visbydagen och i år hade trädgårdsmästarna Anki och Bonnie odlat extra rikligt med grönsaker och rotfrukter som vi kunde skörda.

Året i Botan har varit innehållsrikt. Förutom alla andra programpunkter som arrangerats i Botan har vi varit med och invigt en fotoutställning med Solveig Artsmans bilder i april. Hon har även berättat om sina bilder vid flera guidningar i sommar. Fotona skildrar de fyra årstiderna i trädgården och kan ses på en mur alldeles ovanför kryddgården.
Vi har bjudit in trädgårdsmästaren och etnologen Helena Kåks från Staberg, att berätta om barockträdgården inom världsarvet Falun. Hennes besök kan ni läsa lite mer om.
Även i år blev det en traditionsenlig sommarresa. Denna gång norrut på ön. Den skriver Karin Zander om och visar fina bilder till. Kom gärna med förslag och tips inför nästa års resa!
Wiveka har föreläst om Sankt Olof under Medeltidsveckan. Vi har också ett finger med i spelet när det gäller en kommande forskningsansökan som handlar om att ta reda på vilka som använder Botan och till vad. Vi får hålla tummarna att ansökan får ett positivt svar från forskningsfonden.

Trädgården fyller nog många funktioner som vi inte riktigt tänker på. Det ska också komma igång en insamling av berättelser om Botan som Bengt Rosén har kommit med idén till. Vi hoppas du vill bidra med din!

Carina Johansson
Ordförande Botans Vänförening

Agave i Ovalen. Foto: Gunilla Mehlich

Du kallas härmed till Årsmöte i DBW:s Botaniska Trädgårds Vänförening måndagen den 26 mars 2018 kl 18.15 i sal E 22 Almedalsbibliotekets aula

Program

Årsmöte
Paus
19.00 Föredrag Eva Selin
”Trädgården vid Roma kloster: Från begynnelsen till nutid”

Dagordning

1. Mötets öppnande
2. Val av ordförande och sekreterare för mötet
3. Val av 2 protokolljusterare och tillika rösträknare
4. Fastställande av röstlängd
5. Årsmötets behöriga utlysande
6. Fastställande av föredragningslista
7. Verksamhetsberättelse
8. Ekonomi
   a. Redovisning av föreningens ekonomi
   b. Revisionsberättelse
   c. Ansvarsfrihet
9. Verksamhetsplan och budget för 2018
10. Fastställande av medlemsavgift för 2018
11. Val av styrelse
13. Val av 1 revisor på 1 år och 1 revisorssuppleant på 1 år
14. Val av 3 ledamöter till valberedningen, varav en sammankallande
15. Övriga frågor
16. Mötets avslutande

Botaniska trädgården som en del av världsarvet i Visby.

En viktig fråga som vänföreningen gärna lyfter är vilken roll Botan spelar i världsarvet.
Trädgården tillkom ju inte under den tid som är i fokus för världsarvet, Hansetiden, men är belägen geografiskt inom gränsen för den del av Visby som skrevs in på UNESCO:s världsarvslista 1995.

Sommaren 2017 bjöd vi in Helena Kåks som föreläsare i trädgården. Hon är både trädgårdsmästare och disputerad kultur- och samhällsvetare och arbetar i en trädgård vid Stabergs bergsmansgård inom världsarvet Falun, som kom med på världsarvslistan 2001.
Inom det världsarvet ingår ytterligare tre trädgårdar och tillsammans speglar de olika tidsperioder under främst 1700- och 1800-talen med kopplingar till gruvdrift.

Vid ett tidigare tillfälle bjöd vänföreningen även in världsarvssamordnaren i Visby, Elene Negussie, som berättade om sitt arbete för att ta fram världsarvets värden. Hon redogjorde också för sin syn på Botan i förhållande till världsarvet.

Detta är en fråga som vänföreningen kommer att återkomma till.

Carina Johansson
Ordförande Botans Vänförening

Bildutställning i Botan

Solveig Artsman fotograferar mycket och att hon gärna riktar kameran mot motiv i Botan har ni som besökt vänföreningens Facebookgrupp säkerligen sett.
Där möter ni även fler inspirerande fotografer.
Solveig har också haft bildvisningar vid medlemsmöten. Hon använder bl a kameran för att upptäcka trädgårdens olika ”rum” och hon prövar sig fram genom att ständigt byta perspektiv och att återkomma under olika tider på dagen, på året och vid skiftande väderlek.
Detta gjorde att intresse väcktes för att visa hennes bilder för besökare i Botan genom en utställning som visar trädgården under de fyra årstiderna. Ett urval av hennes bilder gjordes under vintern, ett arbete som inte var helt lätt då bilderna var många och skulle passa ihop motiv-, färg- och formmässigt. Göran Hellström från DBW:s Trädgårdsstyrelse var ledande i det arbetet tillsammans med Solveig. Bilderna trycktes upp på beständigt material. När vårsolen började komma fram ordentligt invigdes Solveigs fotoutställning i Botan och kan sedan dess beses när som helst, året om.

Text och foto: Carina Johansson

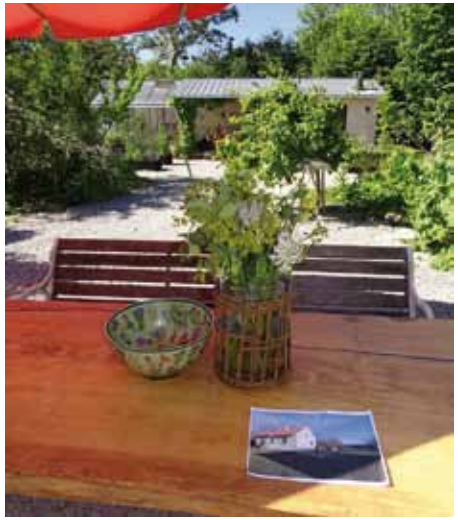
DBW:s Botaniska Trädgårds Vänförenings sommarutflykt

Text och foto: Karin Zander

I år gick resan norrut på ön.
Onsdagen den 19 juli samlades vi kl. 9.00 och åkte upp till första stoppet hos Gunilla och Tore Bremers fina trädgård i Bläse.
En underbar trädgård på alla sätt, med fina sittplatser i den lummiga trädgården. Här har man sitt eget bad i bäcken som rinner i trädgården, men just denna sommar var det inte läge för bad då det varit så torrt.
Egna odlingar i pallkragar målade med svart Falurödfärg fanns.

Tores fint utrustade snickarbod-hus mitt i trädgården och Tores egengjorda svarv var roligt att få se.
Givetvis fanns här också ett växtus, och som grädde på moset så hade de även flera bikupor.
En fulländad trädgård, väl värd ett besök. Jag tror jag kan säga att alla åkte därifrån med nya idéer för sin egen trädgård eller koloni.

Efter detta besök tog vi lunch vid Bläse Kalkbruksmuseum.
De som var intresserade passade där på att på att se en fin utställning av Stenkustens kvinnor, textil, keramik, betong, läder och vävda alster visades.
Tänk så många kreativa kvinnor det finns på denna ö!

När vi var mätta och belåtna blev det en tur till Åke Broberg och hans Örtagård i Kappelshamn.
Har ni inte varit där och sett alla örter så passa på nästa sommar när han har öppet för visning!
Det finns även mängder av rosor och andra - mer eller mindre - rara växter.

Slutligen tog vi en snabb titt på det som finns kvar av en park i Storugns som anlades av kalkpatronen Carl Vestöö på 1840-talet.
Åke Broberg följde med oss och berättade hur det var där i parken när han var barn, väldigt roligt att höra. Nu finns inte mer än de stora träden kvar av parken.
Tänk så fort naturen tar över om inte människan är där och klipper, ansar och krattar!

Karin Zander

Välkommen med din berättelse om Botan!

Text: Carina Johansson och Tommy Söderlund, godkänd av Bengt Rosén

Foto: Tommy Söderlund

DBW:s Botaniska trädgård i Visby används av många, men av vilka och till vad?
Bengt Rosén, med mångårigt arbete för Botan, frågade oss i trädgårdens vänförening om vi ville hjälpa till med en insamling av allmänhetens berättelser som kan bevaras för framtiden.

Vi välkomnar alla slags berättelser om Botan, gamla som nya. Vad betyder trädgården för dig? Minns du någon särskild händelse eller gör du något särskilt när du går dit, kanske tillsammans med andra? Det kan vara något roligt lika väl som tråkigt, glatt eller ledsamt, storslaget eller mera vardagligt, något om trädgården i stort eller någon detalj. Det kan även vara äldre material och det går att få hjälp med att identifiera personer, om de är okända, på äldre bilder.

Den 1 februari 2018 börjar insamlingen som pågår i en första etapp året ut.
En grupp har bildats för ändamålet och ett verktyg valts ut, Topoteket. Det är en webbplats som startades i november 2017 och som erbjuder dig att lägga in material från Gotland. Den sköts av Riksarkivet Landsarkivet i Visby.

Inom ramen för Topoteket lägger vi in samlingen ”Berättelser om Botan”. Webbverktyget tar emot bilder, ljudfiler, filmer och dokument som laddas upp och i det här fallet taggas med just ”Berättelser om Botan” så de blir sökbara och tillgängliga online.

Du kan skriva ner din berättelse, prata in den, filma den och/eller lägga till bilder. Kategorierna går att länka till varandra.

För att se hur det kan se ut finns redan några exempel för varje materialkategori. Du hittar exemplen på:
Gotland.topotek.se
Skriv in ”Berättelser om Botan” i sökfönstret.

Det här är ett sätt att dela sitt material och sina minnen med andra. Det blir också ett viktigt material för dem som arbetar med Botaniska trädgården i Visby nu och i framtiden, bland annat för forskning.

Vi hoppas du vill vara med!
Skicka din skrivna berättelse/bild/ljudfil/film till någon av oss som laddar upp dem i Topoteket efter att ha bestämt med dig hur ditt material får visas och användas:

Tommy Söderlund: soderlundtommy@gmail.com
Carina Johansson: icb_johansson@hotmail.com

Återigen välkommen!

Förberedelser, grönsaker hackas, delas och finfördelas.

Soppkokning i Botan

Text: Solveig Artsman **Foto:** Solveig Artsman och Carina Johansson

Även 2017 kokades soppa i Botan, denna gång med hjälp av Helmut Königslehner, gammal van kock.
Alla grönsaker var odlade i trädgården. Det hackades, rördes och kokades. Ett fantastiskt arbete att gräva upp grönsaker, tvätta, hacka och koka dem.

I år var soppan alldeles extra god. Kan det bli annat när man kokar soppa på egenodlade grönsaker under ledning av stjärnkocken Helmut Königslehner? Cirka 500 portioner soppa serverades. Eskelunds stod som vanligt för det goda brödet.

Helmut övervakar kokning och kryddning.

Besökarna kom redan under tiden soppan kokades och då den var klar ringlade kön lång fram till de rykande grytorna.
Många besökare, nyinflytade från Lund, svenska och långväga av olika nationaliteter. Betygen var: jättegod soppa, godare än nånsin, soppan var helt hundra!

Tipspromenad

Under tiden soppkokning och -avsmakning av densamma pågick, ordnades en tipspromenad för intresserade.
Jan Luthman hade iordningställt densamma med kluriga frågor.

Tipstolva Wisbydagen i Botan 1 oktober 2017

1. Materialet till träbysten, föreställande Carl von Linné, i s.v. delen av Botan är hämtat från en
   1. alm X. ek 2. ask

2. Idegran, som finns vid s.v. entrén, användas vid behandling av
   1. migrän X. cancer 2. hjärtsjukdomar

3. Pestskråp (likt rabarberblad), som under sommaren finns vid dammen, är släkt med
   1. blåsippa X. gullviva 2. tussilago

4. Apskräcken vid S:t Olofs gränd går också under ett annat namn också. Vilket?
   1. spetsgran X. brödgran 2. järngran

5. Strax norr om Apskräcken står en i folkmun felaktigt benämnd ”akacia”. Det rätta namnet är
   1. Davidia X. Bacata 2. Robinia

6. Stenpelaren vid Ovalen lär komma från en byggnad i staden, nämligen
   1. Kalvskinnshuset X. Clematishuset 2. Ryska kyrkan

7. Strax söder om Tempelkullen finns ett specifikt mullbärsträd med det vetenskapliga namnet
   1. Morus alba X. Morus sempervirens 2. Morus nigra

8. Här finns också ett gingkoträd. Trädet kan lukta illa. Vad förorsakar den dåliga lukten?
   1. smörsyra X. myrsyra 2. svavelångor

9. I norra änden av Botan står några mäktiga barrträd, bl. a. libanonceder, vars virke sägs ha använts vid byggandet av
   1. Kolossen Rhodos X. Akropopolis 2. Jerusalems tempel

10. Alldeles i jämte står mammutträdet, sequoiadendron giganteum. Just namnet sequoia lär komma från en
   1. spanjor X. indian 2. eskimå

11. På S:t Olofs ruin växer en mäktig murgröna (rindi).
Det är en av Sveriges tre vildväxande lianer. En av följande är också en av dessa tre lianer. Vilken av dem?
   1. klematis X. pipranka 2. besksöta

12. Vid S:t Olofs ruin hittar du också ett märkligt träd, näsduksträdet. Det kan också heta
   1. spökträd X. svanträd 2. tygträd

Facit:

1:1	7:2
2:X	8:X
3:2	9:2
4:X	10:X
5:2	11:2
6:1	12:1

De fem först öppnade rätta svaren tillhörde:

1. Gunilla ?, Mobil: 0704-71 40 08, mejl: rolfochgunilla@gmail.com 9/12 poäng
1. Agneta Svännel, Mobil: 0706-26 49 42, mejl: agneta.svannel@telia.com 9/12 poäng
2. Edvin Ivanell, Mobil: 073-60 00 620, mejl: stefan@ivanell.se 7/12 poäng
2. Eva Sandström, Mobil: 0737-82 09 88, mejl: evasandström60@gmail.com 7/12 poäng
2. Helene Derkert, Mobil: 0736-88 32 42 7/12 poäng

GRATTIS TILL VINNARNA!

Alpklematis
Foto: Ann-Britt Magnusson

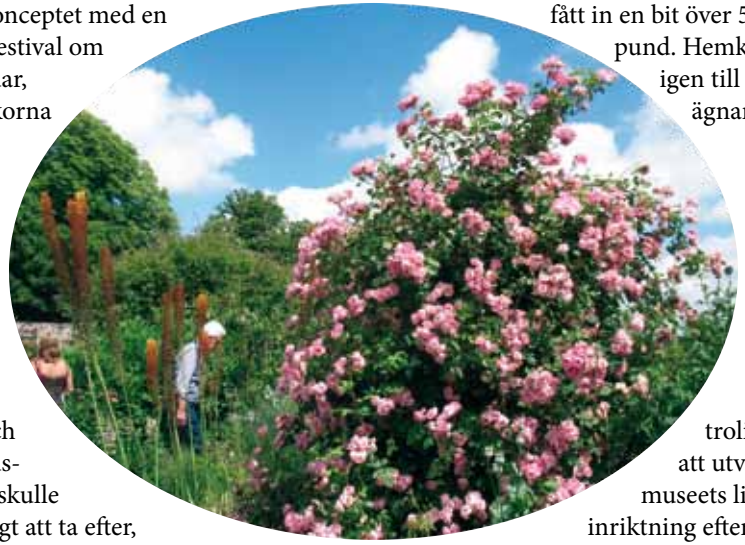

En litterär festival med trädgårdstema

Text och foto: Carina Johansson

I London finns ett trädgårdsmuseum inrymt i en gammal kyrka. Det heter rätt och slätt Garden Museum och har nyligen genomgått en lång renovering eller snarare ombyggnad. Nyöppning skedde våren 2017 och på hemsidan informerades det, samtidigt med allt som hände på själva museet, om ett evenemang de stod som värd för på annan ort. Det var en litterär festival med trädgårdstema. Spännande, tänkte jag och bokade ett par biljetter och åkte dit.
Det visade sig vara fjärde gången en sådan festival arrangerades, varje gång på ny plats. I år på godset Boughton House, strax utanför Kettering, en knapp timmes tågresa från London. Festivalerna utgår från den specifika platsen i sig med guidade turer av trädgårdsmästare och -arkitekter, liksom med föredrag av författare som på olika sätt kan kopplas dit. Foto var också ett tema denna sommar. Även försäljning av böcker och växter hör till, vilket gjorde väskan betydligt tyngre på vägen hem.

Föredragshållarna i år var många och med parallella programpunkter blev det svårt att välja. En av mina favoriter, Alys Fowler, kolumnist i The Guardian och med flera trädgårdsserier om sin egen trädgård i Birmingham för BBC bakom sig, var i alla fall given. Resten valdes på måfå. Det var stor bredd och det mesta väldigt givande. Vi fick stifta bekantskap med bland annat Anna Pavord, som flera av er kanske känner som författare till den tjocka boken med titeln Tulpanen, med floristen Shane Connolly som specialiserat sig på blommors symboliska betydelse i allt han gör och Roy Strong, som varit chef på Victoria & Albert museum och gjort stora trädgårdsutställningar där, verksam inom The Garden History Society och som med sin fru tagit hand om och utvecklat Laskett gardens i Herefordshire under många år.
Vi fick också vandra runt på det stora ägorna, där jag lyckades snubbla i ett kaninhål och förundras över trädgårdsdesignern Kim Wilkies skapelse Orpheus, en inverterad pyramid nedgrävd i marken med en vattenspegel i botten.
Första dagen avslutades med en konsert där.
Det mesta vi fick uppleva hade anknytning till Storbritannien, men Stuart Wrede från Finland var också inbjuden för att berätta om sitt, under mycket lång tid, planerade projekt Livets trädgård, som han vill förverkliga utanför Stockholm eller Helsingfors. Ingen har ännu nappat på idén, sa han i en paus. Hans tankar har han också spridit på Waldemarsudde. Någon av er var kanske där och tog del av dem?
Själva konceptet med en litterär festival om trädgårdar, människorna i dem och trädgårdshistoria skulle vara roligt att ta efter, kanske i mindre skala och med tillägget att också reflektera över trädgårdars betydelse.

Att England är speciellt som ”trädgårdsland”, fyllt av många entusiaster, en del med udda idéer, kan exemplifieras med Garden Museums egen chef, Christopher Woodward. Han är spindeln i nätet under festivalerna.
I ett nyhetsbrev, formulerat av honom själv, meddelades att han, för att samla in pengar till en ny utställning i museet, skulle simma 30 km i närheten av Lofoten med start 6 september i år. Alla uppmanades att donera pengar och målet var att få in 75000 pund. Han simmade en del av samma rutt som trädgårdsmästaren John Tradescant seglade 1618 på jakt efter växter och nya erfarenheter i norra Ryssland.

Woodward, som skrev dagbok på museets hemsida varje dag under sin utmaning i det kalla vattnet, klarade simningen sånär som på några kilometer. Den sista biten fick ställas in på grund av hårda vindar.
Vid den sista uppdateringen hade museet fått in en bit över 50000 pund. Hemkommen igen till London ägnar han sig troligen åt att utvärdera museets lite nya inriktning efter nyöppningen med matevenemang och uthyrning av lokalerna till privata sällskap.
Finansiering av museer verkar inte vara någon lätt sak. Han har också till uppgift att tillsammans med sin personal och många volontärer komma på var nästa års litterära festival ska äga rum.

Carina Johansson

